

V zborniku Človek in prst v tretjem tisočletju je moč-
 na v ospredju interdisciplinarni pristop. Ekološki vidik
 je prisoten v vseh prispevkih, v večini od njih pa kar
 izstopa. Poglobljene analize se nanašajo na ekonom-
 ski pomen prsti, na njihovo biološko vlogo ter na nji-
 hovo varovanje z vidika trajnostnega razvoja. Za
 geografsko stroko je poznavanje novih dejstev o pr-
 steh pomembno zato, ker se v Sloveniji prsti še vedno
 obravnavajo kot manj pomemben pokrajinski ele-
 ment. To lahko dokažemo tako na področju šolske geo-
 grafije, kjer je prstem namenjenih veliko manj ur kot
 na primer podnebju, kakor tudi na področju znanstve-
 ne geografije, kjer na primer pri študijah ranljivosti oko-
 lja izdelovalci le-teh prsti skoraj ne upoštevajo.
 Prebiranje prispevkov, ki so zbrani v zborniku Človek
 in prsti, pa vendarle kaže, da izkušnje afriških, azijskih,
 ameriških in evropskih raziskav poudarjajo po-
 trebo po interdisciplinarni obravnavi prsti. Tu pa ima
 geografska stroka pomembno mesto.

**ZNANSTVENI SEMINAR O KURIKULARNI
 PRENOVI GEOGRAFSKEGA
 IZOBRAŽEVANJA, BANSKÁ BYSTRICA,
 SLOVAŠKA, 9. IN 10. APRIL 2003**
Ana Vovk Korže

Znanstveni seminar o kurikularni prenovi geograf-
 skega izobraževanja v Banski Bystrici na Slovaškem
 je bil namenjen pretresu visokošolskih programov
 geografije v evropskih državah. Seminar je organizirala
 Fakulteta prirodnih ved Univerze Mateja Bela v Banski
 Bystrici, in sicer Katedra za geografijo.

Odgovorna organizatorica posveta dr. Katarina
 Čizmarova je povabila geografe predvsem iz srednje-
 in vzhodnoevropskih držav. Med cilje seminarja je zapi-
 sala, da je temeljno poslanstvo posveta formulirati
 glavne teze vsebinske usmeritve v geografskem izobra-
 ževanju, pregledati predmetnike, predstaviti izsledke
 znanstveno-raziskovalnega dela na področju poučeva-
 nja geografije, izmenjati izkušnje med didaktiki geogra-
 fije in akademskimi sferami ter razširiti mednarodne
 in notranje stike med geografskimi oddelki. Osrednja
 problematika se je nanašala na pristope k standardi-
 zaciji geografskega izobraževanja, ki so jih predstavili
 udeleženci iz povabljenih držav.

V predstavljenih prispevkih, ki bodo v celoti objav-
 ljeni na CD-ju, so avtorji poudarjali pristope in rezultate
 sprememb v geografskem izobraževanju. Slovaška,
 Češka in Romunija so pred dvema letoma začele
 z uvajanjem standardov v geografskem izobraževanju,
 ki so poenoteni s standardi zahodnoevropskih držav.
 Gre za upoštevanje priporočil o vsebinski in metodo-
 loški zasnovi poučevanja geografije. Naslovi prispev-
 kov, kot npr. Kurikularna transformacija na Češkem,
 Novi pristopi pri vsebinski standardizaciji geografskega

izobraževanja in Učenci v kurikularni transformaciji,
 kažejo na pomembnost prenove učnih programov.
 Zanimive so bile predstavitve sprememb pri študiju geo-
 grafije v drugih državah, poleg Slovaške tudi v Romu-
 niji, na Češkem in na Švedskem.

Na posvetu so predstavili tudi rezultate šolskih
 projektov. Med drugim so preučevali projektno metodo
 v geografskem izobraževanju. Predstavili so primere
 za mesti Košice in Nitro. Presenetili so s predstavitvijo
 uporabe geoinformacijske tehnologije, govorili pa so
 tudi o medpredmetnih povezavah, o elektronskih učbe-
 niki in o reformi mature na Slovaškem.

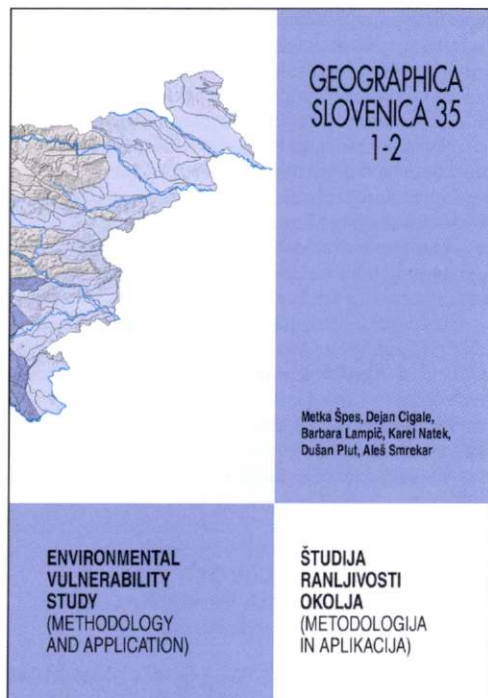
V okviru prikaza znanja dijakov na Slovaškem je
 bila kot zanimivost omenjena Slovenija kot država,
 o kateri se dijaki na Slovaškem radi učijo in jo dobro
 poznajo.

Nekako grenko je spoznanje, da prenova geograf-
 skega izobraževanja na visokošolski stopnji v Sloveniji
 poteka zelo počasi in da je šele na začetku.

**ŠTUDIJA RANLIVOSTI OKOLJA
 (METODOLOGIJA IN APLIKACIJA)**
Ana Vovk Korže

V zadnji, 35. številki Geographice Slovenice, ki
 je izšla pri Založbi ZRC, so v zvezku z naslovom Štu-
 dija ranljivosti okolja (metodologija in aplikacija) ob-
 javljeni rezultati večletnega raziskovalnega dela na
 področju metodologije študije ranljivosti okolja, kar po-
 meni velik prispevek k osvetlitvi in javni predstavitvi šte-
 vilnih teoretičnih in praktičnih spoznanj, ki so rezultat
 večletnega raziskovalnega in strokovnega dela. Avtor-
 ji študije (Metka Špes, Dejan Cigale, Barbara Lampič,
 Karel Natek, Dušan Plut, Aleš Šmrekar) so se, skupaj
 z več drugimi sodelavci, od leta 1994 ukvarjali z ob-
 likovanjem geografskih kriterijev, ki so relevantni pri
 oceni ranljivosti okolja za potrebe načrtovanja pose-
 gov v prostor. Ob upoštevanju zakonskih določil
 (Zakon o varstvu okolja iz leta 1993) in Agende 21
 so prvi preizkušali teoretično metodologijo tudi v prak-
 si na primerih študij ranljivosti okolja, ki so jih priprav-
 ljali za občine Novo mesto, Škofja Loka, Koper ter
 Ormož, Ljutomer in Ptuj (Spodnje Podravje s Prekijo).
 Ker je tovrstna problematika zelo široka in komplek-
 sná, je bilo potrebno vselej upoštevati specifičnost
 obravnavanega območja in na novo definirati relevant-
 ne kriterije, ki so jih upoštevali pri določanju ocene skup-
 ne ranljivosti okolja in posameznih pokrajinskega
 sestavin.

V Geographici Slovenici 35/1-2 je objavljena me-
 todologija izdelave študije ranljivosti okolja kakor tudi
 konkretni rezultati študij na primeru občine Koper (ker
 je bila ta študija zadnja, torej najnovejša, pri kateri
 so sodelovali navedeni avtorji) in pokrajinskih tipov
 v Sloveniji.

V prvem poglavju Študije ranljivosti okolja so predstavljena metodološka izhodišča za izdelavo takih študij. Avtorji so zapisali, da so študije ranljivosti okolja eden pomembnejših z zakonom določenih instrumentov preventivnega varovanja okolja, njihov namen in cilj pa opredelujeta 51. in 52. člen Zakona o varstvu okolja, ki predvidevata pripravo tovrstnih raziskav za ozemlje celotne države in prav tako tudi za občine ali skupine manjših lokalnih skupnosti. Študije so strokovna podlaga za načrtovanje sonaravnega razvoja. Zakon o varstvu okolja je predvideval ekosistemsko členitev prostora, kar je zahtevalo od avtorjev izdelavo posebne »regionalizacije« Slovenije po ekosistemskih prvinah. Nastala je posebna pokrajinskoekološka členitev Slovenije s 60 pokrajinskoekološkimi enotami in 223 pokrajinskoekološkimi podenotami. Ta delitev je bila zaradi upoštevanja naravnih in družbenih dejavnikov nadomestek z zakonom predpisane ekosistemske členitve. Za celotno ozemlje Slovenije so na osnovi pokrajinskoekoloških enot določili 14 pokrajinskoekoloških tipov (skupaj z morjem v Tržaškem zalivu), ki izkazujejo skupne značilnosti tudi v primeru prostorsko oddaljenih delov ozemlja. Na osnovi ekosistemske členitve so bili določeni kriteriji za količinsko in kakovostno analizo okolja, za oceno regeneracijskih in nevtralizacijskih sposobnosti okolja, doseženo stopnjo obremenitve okolja ter oceno ranljivosti pokrajinskoekoloških enot in njihovih sestavin, podan pa je

bil tudi predlog stopnje varovanja okolja pred obremenitvami. Posebnost in drugačnost geografskega pristopa pri izdelavi študij ranljivosti okolja je bilo izhodišče v prostoru in njegovih naravnih in družbenih značilnostih, ki so temelj za določanje ranljivosti okolja.

V tem pa se razlikuje od drugega pristopa, ki so ga razvili na Biotehniški fakulteti. Njihova metodologija izhaja iz določenega posega, stopnja ranljivosti okolja pa je zato odvisna od značilnosti posega, torej velikosti ali intenzivnosti, in ne od značilnosti oziroma kakovosti okolja. Tu se takoj odpira vprašanje, ali je lahko poseg oziroma posledica določenih dejavnosti (kmetijstva, prometa, industrije, turizma, poselitve) osnova za študijo ranljivosti okolja. Ker je prostor z naravnimi in družbenimi prvinami osnova, kjer se izvajajo dejavnosti, je potrebno upoštevati tudi njega. Žal geografi nismo bili dovolj glasni pri zagovarjanju podobnih stališč.

Posebej zanimivi so kazalci in kriteriji, ki so jih avtorji Študije ranljivosti okolja uporabljali pri oceni pokrajinske ranljivosti za pokrajinskoekološke enote in za pokrajinskoekološke tipe. Številne študije, ki so jih opravili na vzorčnih območjih, so pokazale, da je koristno uporabiti tudi t. i. skupne kazalce obremenjenosti okolja (gostota poselitve, gostota delovnih mest, prometna obremenjenost, delež gozdnih površin). Prvi trije kazalci kažejo na najpomembnejše vire okoljskih obremenitev, delež gozda pa je kazalec manj obremenjenega okolja.

Nato sledi izbor kriterijev za oceno ranljivosti po posameznih sestavinah okolja, in sicer za relief, prsti, vodo in zrak.

Pri posamezni sestavini so najprej vrednoteni fizičnogeografski kazalci. Iz tega vrednotenja izhaja ocena regeneracijskih in nevtralizacijskih sposobnosti okolja. Nato so vrednoteni družbenogeografski kazalci, iz tega vrednotenja pa izhaja ocena dosežene stopnje obremenjenosti okolja. Na koncu sledi ocena skupne ranljivosti okolja, ki upošteva oceno regeneracijskih in nevtralizacijskih sposobnosti okolja ter dosežene stopnje obremenitve okolja.

Vsebinska študija ranljivosti okolja je v zaključnem delu nekoliko preveč teoretična. Številne raziskave, ki so bile opravljene na konkretnih območjih po Sloveniji, so pokazale, da manjka le še zadnja stopnja, to je navezava ranljivosti okolja na dejavnosti. Zato bi bilo izredno koristno, da bi avtorji vnaprej razmišljali o neposredni uporabni vrednosti študij ranljivosti okolja in dodali posledice, ki se pokažejo pri vplivih posameznih dejavnosti na okolje. Za načrtovalce bi bil dragocen podatek, kaj pomeni visoka stopnja ranljivosti npr. prsti, če se načrtuje preko določenega območja nova cestna povezava in kaj, če se prav tam načrtujejo njivske površine; torej, kako se ranljivost okolja kaže pri konkretnih dejavnostih. Ta zaključni del bi bil le pika na i obsežnim študijam, ki so bile pripravljene v preteklih letih.

Zelo pohvalno je, da se je skupina avtorjev lotila novega problema v geografiji in s tem odprla še en vidik raziskovalne in uporabne pomembnosti geografije. Upamo, da bodo z objavo svojih rezultatov uspeli prepričati nasprotno misleče, da je vendarle okolje temeljni okvir, v katerem ugotavljamo njegovo ranljivost. Želimo pa tudi, da bi pri tovrstnih problemih, ki se dotikajo tudi bistva naše stroke, geografi zavzeli skupno stališče in ga potem zagovarjali. Dejstvo je, da se bomo morali za lokalno okolje kakor tudi za probleme okolja na občinski ravni zavzemati predvsem sami in da tu ne moremo računati le na priporočila Evropske unije.

DOPRINOS PROF. LUDVICA OLASA K RAZVOJU SLOVENSKE ŠOLSKE GEOGRAFIJE

Karmen Kolenc - Kolnik

Profesorja Ludvika Olasa uvrščamo ob dr. M. Zgoniku in dr. J. Medvedu med utemeljitelje moderne šolske geografije na Slovenskem.

Svoje prvo delovno mesto je nastopil na osnovni šoli v Puconcih, nadaljeval pa na Srednji kmetijski šoli v Rakičanu in Ekonomski srednji šoli v Murski Soboti. To ni bilo le obdobje nabiranja pedagoških izkušenj, temveč obdobje njegovega intenzivnega iskanja povezav med geografsko teorijo in prakso, med geografskim raziskovanjem in aplikacijo geografskih dognanj tako za izobraževalne kot tudi druge družbene potrebe.

Prav povezovanje raziskovalnega in izobraževalnega dela je bilo središče razmišljanja in delovanja prof. Olasa vse življenje.

Za nekaj let je prekinil pedagoško delo in kot analitik služboval na Zavodu za ekonomiko in urbanizem v Murski Soboti in kot ravnatelj vodil tamkajšnjo Pokrajinsko in študijsko knjižnico. Nato pa se je septembra 1975 odzval na povabilo Pedagoške akademije v Mariboru, kjer je vse do upokojitve junija 1990 kot višji predavatelj predaval na Oddelku za geografijo Metodiko geografije in Izbrana poglavja iz spoznavanja družbe – geografija na oddelku za razredni pouk.

Njegove bogate izkušnje, pridobljene tako na osnovni poučevanju na osnovnošolski kot srednješolski stopnji ter sledenje potreb modernizacije pouka geografije se odražajo v njegovem delu s študenti. Bil je priljubljen predavatelj in mentor študentom na njihovih prvih negotovih učnih nastopih in pedagoški praksi ali pa pri mentorstvu diplomskih nalog.

Dober pedagoški zgled pa so študentje dobivali tudi na številnih študijskih ekskurzijah, ki jih je organiziral in vodil. Med drugim je soorganiziral in vodil program raziskovalnega dela za geografe na raziskovalnem taboru Energija, energetska kriza, okolje in šola

(1988) in, če omenimo eno zadnjih ekskurzij, kjer je sodeloval kot soavtor, strokovno ekskurzijo v Potrno, na avstrijsko Štajersko.

Že od ustanovitve gibanja Znanost mladini je sodeloval tako pri organizaciji kot izvedbi številnih mladinskih taborov v severovzhodni Sloveniji in na narodnostno mešanih območjih z obeh strani slovensko-madžarske meje. Kot dober poznavalec socialno-ekonomskih razmer podeželja severovzhodne Slovenije in obmejnih narodnostno mešanih območij je vodil številne ekskurzije domačih in tujih študentov ter profesorjev, saj je sodil med začetnike poglobljenih geografskih terenskih študij Pomurja in Porabja.

Znanstveno-raziskovalnemu delu se je posvetil sočasno z zaključkom svojega uspešnega diplomskega dela. Raziskoval je tako na področju regionalne geografije severovzhodne Slovenije kot tudi na področju pedagoškega dela. Med pomembnejše prispevke razvoja slovenske didaktike geografije lahko uvrščamo njegove objave s področja modernizacije pouka geografije: Aktivizacija učencev s pomočjo različnih oblik pri pouku geografije v osnovni šoli (1986), Metodični prispevki za uspešnejše vzgojno-izobraževalno delo (1986), Dodatni pouk pri geografiji (1987), Gospodarska geografija v učnih programih osnovnih šol (1989) in Geografska terminologija pri predmetu SD (1989).

Na osnovi preučevanih tem je koncipiral in v soavtorstvu s F. Maričem napisal enega sodobnejših in najpogostejše ponatisnjenih učbenikov za pouk zemljepisa v osnovni šoli prejšnjega stoletja, to je Zemljepis za 7. razred osnovne šole, ki je po svoji izdaji leta 1986 (MK) v naslednjih enajstih letih doživel osem ponatisov s popravki in dopolnitvami. Samemu učbeniku sta s sodelavcem dodala še zbirki diapozitivov in prosojnic (DZS, 1988), ki so skupaj z izdanimi metodičnimi navodili (DZS, 1988) tvorili enega prvih zametkov sodobnih didaktičnih kompletov za poučevanje zemljepisa pri nas.

Kot dober poznavalec madžarskega jezika in tudi vodja Katedre za geografijo in Katedre za metodiko geografije je bil pomemben člen pri sodelovanju Pedagoške akademije in kasneje Pedagoške fakultete z Visoko učiteljsko šolo v Szombathelyu. To se je odražalo tako v njegovih strokovnih objavah s področja preučevanja geografskih pojmov pri dvojezičnem pouku (1988) ali pa v okviru njegovega prevajalskega dela pri izdaji znanstvenega zbornika ob 10. obletnici sodelovanja obeh predhodno omenjenih ustanov. V sodelovanju z madžarskim kolegom J. Pirisijem je prevedel in za potrebe naše osnovne šole priredil delovna zvezka za Spoznavanje okolja v prvem in drugem razredu (1986).

Leta 1963 je bil prof. Olas imenovan za zunanjega sodelavca Inštituta za geografijo Univerze v Ljubljani in je večino svojega dela namenil raziskovalnim programom s področja regionalnih študij manj razvitih